TIESAS SPRIEDUMS (devītā palāta)

2025. gada 5. jūnijā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju tiesību aizsardzība – Direktīva 93/13/EEK – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – 3., 5. un 7. pants un pielikuma 1. punkta e) apakšpunkts – Noteikta laika elektroenerģijas piegādes līgums – Noteikums, ar ko piemēro līgumsodu maksājuma neveikšanas gadījumā – Naudassoda apmēra samērīgums – Noteikumu skaidrība un saprotamība – Direktīva (ES) 2019/944 – Nepiemērojamība

Lietā C-749/23

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Okresní soud v Teplicích* (Rajona tiesa Teplicē, Čehijas Republika) iesniegusi ar 2023. gada 14. septembra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2023. gada 20. novembrī, tiesvedībā

innogy Energie s.r.o.

pret

QS,

TIESA (devītā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs N. Jēskinens [*N. Jääskinen*] (referents), tiesneši A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*] un R. Frendo [*R. Frendo*],

ģenerāladvokāte: J. Kokote [*J. Kokott*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– *innogy Energie s.r.o.* vārdā – *P. Dub*, *advokát*,

– Somijas valdības vārdā – *H. Leppo*, pārstāve,

– Eiropas Komisijas vārdā – *P. Kienapfel* un *P. Ondrůšek*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – čehu.

ņemot vērā pēc ģenerāladvokātes uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt, pirmkārt, Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 3., 5. un 7. pantu, kā arī šīs direktīvas pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu un, otrkārt, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2019/944 (2019. gada 5. jūnijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES (OV 2019, L 158, 125. lpp.) 12. panta 3. punktu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp elektroenerģijas piegādes sabiedrību *innogy Energie s.r.o.* un patērētāju QS par šīs sabiedrības lūgumu samaksāt naudassodu, pamatojoties uz noteikumu, kas ietverts ar viņu noslēgtā līgumā par elektroenerģijas piegādi.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 93/13

3 Saskaņā ar Direktīvas 93/13 3. pantu:

“1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

2. Noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, ja tas sastādīts jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot t[ā] saturu, jo īpaši saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem.

Tas, ka par zināmu noteikumu aspektiem vai par kādu īpašu noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, neizslēdz šī panta piemērošanu pārējam līgumam, ja vispārējais līguma novērtējums norāda, ka tas tomēr ir iepriekš noformulēts standartlīgums.

Ja pārdevējs vai piegādātājs norāda, ka par kādu standarta noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, pierādījuma pienākums šai sakarā ir viņam.

3. Pielikumā atrodas indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem.”

4 Šīs direktīvas 4. panta 1. punktā noteikts:

“Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī,

kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs."

5 Saskaņā ar minētās direktīvas 5. pantu:

"Līgumos, kuros visi vai atsevišķi patērētājam piedāvāti noteikumi ir rakstveidā, šiem noteikumiem vienmēr jābūt sastādītiem vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. Ja rodas šaubas par kāda noteikuma nozīmi, priekšroka dodama interpretācijai, kas ir vislabvēlīgākā patērētājam. [..]"

6 Šīs pašas direktīvas 7. panta 1. punktā paredzēts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos."

7 Direktīvas 93/13 pielikuma nosaukums ir "3. panta 3. punktā minētie noteikumi". Šī pielikuma 1. punkta e) apakšpunkts formulēts šādi:

"Noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir šādas:

[..]

e) pieprasīt patērētājam, kurš nespēj izpildīt savas saistības, maksāt neproporcionāli lielu kompensāciju."

Direktīva 2019/944

8 Direktīvas 2019/944 12. pantā "Maiņas tiesības un noteikumi par maksām saistībā ar maiņu" noteikts:

"1. Piegādātāju vai tirgus dalībnieku, kas iesaistīti agregēšanā, maiņu veic pēc iespējas īsākā laikā. Dalībvalstis nodrošina, ka lietotājam, kas vēlas mainīt piegādātājus vai tirgus dalībnieku, kas iesaistīts agregēšanā, vienlaikus ievērojot līguma noteikumus, ir tiesības veikt maiņu maksimāli trīs nedēļu laikā no pieprasījuma dienas. Vēlākais no 2026. gada piegādātāju maiņas tehniskais process nav ilgāks par 24 stundām, un to ir iespējams īstenot jebkurā darbdienā.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka vismaz no mājsaimniecības lietotājiem un mazajiem uzņēmumiem neiekasē nekādu maksu saistībā ar maiņu.

3. Atkāpjoties no 2. punkta, dalībvalstis var izvēlēties atļaut piegādātājiem vai tirgus dalībniekiem, kas iesaistīti agregēšanā, iekasēt no lietotājiem maksu par līguma izbeigšanu, ja minētie lietotāji pēc savas vēlēšanās izbeidz elektroenerģijas piegādes līgumus ar fiksētu termiņu, fiksētu cenu pirms līguma termiņa beigām, ar noteikumu, ka šādas maksas ir paredzētas līgumā, kuru patērētājs pēc savas vēlēšanās noslēdzis, un ka lietotājs par šādām maksām ir skaidri informēts pirms līguma noslēgšanas. Šādas maksas ir samērīgas un nepārsniedz tiešos ekonomiskos zaudējumus, kas rodas piegādātājam vai tirgus dalībniekam, kas iesaistīts agregēšanā, saistībā ar to, ka lietotājs izbeidz līgumu, ieskaitot izmaksas par visām grupētajām investīcijām vai pakalpojumiem, kas jau sniegti lietotājam saskaņā ar līgumu. Pierādīšanas pienākums par tiešo ekonomisko zaudējumu ir piegādātājam vai tirgus dalībniekam, kas iesaistīts agregēšanā, un

regulatīvā iestāde vai jebkura cita kompetentā valsts iestāde uzrauga līguma izbeigšanas maksu pieļaujamību."

9 Direktīvas 2019/944 71. panta "Transponēšana" 1. punktā paredzēts:

"Dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai līdz 2020. gada 31. decembrim izpildītu [..] 11. līdz 24. pantā [..] noteiktās prasības. [..]"

Čehijas tiesības

Likums Nr. 89/2012 – Civilkodekss

10 *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník* (Likums Nr. 89/2012 – Civilkodekss) 1181. panta 1. punktā noteikts:

"Pārdevējam vai piegādātājam visu veidu saziņa ar patērētāju jāveic skaidri un saprotami tajā valodā, kādā līgums ir noslēgts."

11 Šī likuma 2048. panta 1. punktā paredzēts:

"Ja puses par līguma noteikumu pārkāpšanu ir vienojušās par konkrēta apmēra līgumsodu vai veidu, kādā tiek aprēķināts līgumsoda apmērs, kreditors var pieprasīt līgumsodu neatkarīgi no tā, vai tam ir vai nav nodarīts kaitējums, tādēļ ka nav ievērots [ar līgumsodu] garantētais pienākums. Līgumsodu var pielīgt ne tikai kā naudassodu, bet arī kā cita veida sodu."

Likums Nr. 458/2000 – Enerģētikas likums

12 *Zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon* (Likums Nr. 458/2000 – Enerģētikas likums) 28. panta 1. punkta e) apakšpunktā un 2. punkta l) apakšpunktā paredzēts:

"1. Saņēmējam ir tiesības:

[..]

e) bez maksas izvēlēties un nomainīt elektroenerģijas piegādātāju;

[..].

2. Saņēmējam ir pienākums:

[..]

l) ievērot nolīgto uzteikuma termiņu, ja tiesības izvēlēties pakalpojumu sniedzēju tas īsteno saskaņā ar 1. punkta e) apakšpunktu un ja līgums ir noslēgts uz nenoteiktu laiku."

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

13 2020. gada 24. janvārī QS un *innogy Energie* uz noteiktu laiku noslēdza līgumu par elektroenerģijas piegādi mājsaimniecības vajadzībām, kurā visā līguma darbības laikā paredzēta garantēta elektroenerģijas cena, kas ir zemāka par to, kāda tiek piemērota saskaņā ar elektroenerģijas piegādes līgumiem uz nenoteiktu laiku.

14 Šajā līgumā, kas bija elektronisks, iepriekš noformulēts standartlīgums uz divām lappusēm, bija paredzēts, ka jāveic mēneša maksājumi 1200 Čehijas kronu (CZK) (aptuveni 48 EUR) par paredzamo patēriņu 1,8 MWh gadā. Līguma 1. lappusē sadaļā "Līguma noslēgšana un darbības termiņš" bija norādīts, ka līgums ir noslēgts uz noteiktu laiku, proti, 30 mēnešiem, kas ir ["pamata laikposms"], kurā to nevar priekšlaicīgi izbeigt.

15 Turklāt šī līguma 1. lappusē ietvertajā sadaļā "Citi noteikumi" bija noteikts, ka lietotājam bez nepamatotas kavēšanās jānodrošina, ka tas sadarbosies ar *innogy Energie*, lai varētu īstenot līgumu, un it īpaši neveiks juridiskas vai cita veida darbības, kas traucē izpildīt saistības, izņemot, ja šādas darbības ir atļautas ar likumu. Šī pienākuma neizpildes gadījumā līgumā bija paredzēts noteikums, ka lietotājam jāmaksā *innogy Energie* naudassods 3000 CZK (aptuveni 120 EUR). Tāpat it īpaši atkārtotas pienākuma maksāt elektroenerģijas cenu neievērošanas gadījumā no lietotāja var tikt pieprasīts līgumsods, kas ietver iespējamo kompensāciju par *innogy Energie* ciestajiem zaudējumiem saistībā ar līgumā noteiktās elektroenerģijas neizmantošanu. Šis līgumsods bija 400 CZK (aptuveni 16 EUR) par katru kalendāro mēnesi kopš līguma izbeigšanas vai elektroenerģijas piegādes apturēšanas līdz tā darbības termiņa beigām.

16 Starp QS un *innogy Energie* noslēgto līgumu šīs sabiedrības darbinieki papildināja elektroniski. QS bija iespēja to vizualizēt uz datora ekrāna un pēc tam parakstīt, izmantojot digitālu planšetdatoru. Parakstītais galīgais līgums tika nosūtīts pa e-pastu lietotājam, kurš jebkurā sarunu posmā varēja pieprasīt papīra versiju.

17 Ar 2020. gada 21. jūlija vēstuli *innogy Energie* lūdza QS samaksāt mēneša maksājumus 1200 CZK (aptuveni 48 EUR) par 2020. gada jūniju un jūliju. Tā kā QS neizpildīja pienākumu pienācīgi samaksāt elektroenerģijas cenu, šī sabiedrība 2020. gada 11. septembrī saskaņā ar piemērojamajiem valsts tiesību aktiem izbeidza elektroenerģijas piegādi QS un pēc tam ar 2020. gada 13. septembra vēstuli pieprasīja QS līdz 2020. gada 23. septembrim kā līgumsodu samaksāt 8800 CZK (aptuveni 360 EUR), proti, 400 CZK (aptuveni 16 EUR) par katru no 22 mēnešiem, kas atlikuši līdz sākotnēji paredzētā līguma termiņa beigām. QS veica daļēju maksājumu 2190,34 CZK (aptuveni 90 EUR). Ar 2020. gada 23. septembra vēstuli *innogy Energie* izbeidza ar QS noslēgto līgumu, pamatojoties uz to, ka arī pēc atkārtotiem brīdinājumiem viņš nebija samaksājis saskaņā ar šo līgumu maksājamās summas. Šī sabiedrība sagatavoja arī galīgo norēķinu, kurā bija norādīts, ka no 2020. gada 4. februāra līdz 2020. gada 11. septembrim pārmaksātā summa ir 316,36 CZK (aptuveni 12 EUR).

18 Šajā kontekstā *innogy Energie* cēla prasību iesniedzējtiesā – *Okresní soud v Teplicích* (Rajona tiesa Teplicē, Čehijas Republika), lai panāktu, ka QS, pamatojoties uz līguma noteikumu, kurā paredzēts šis līgumsods, tiktu piespriests samaksāt 6609,66 CZK (aptuveni 270 EUR), proti, summu, kas vēl jāmaksā kā līgumsods.

19 Iesniedzējtiesa vispirms atgādina, ka saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu par negodīgiem noteikumiem, kas bija spēkā līdz 2014. gada 1. janvārim, *Ústavní soud* (Konstitucionālā tiesa, Čehijas Republika) ir konstatējusi – lai noteikums, ar kuru ir noteikts līgumsods, netiktu uzskatīts

par negodīgu, tam jābūt ietvertam pašā ar patērētāju noslēgtā līguma tekstā, jābūt pietiekami salasāmam, skaidram un loģiski izklāstītam, lai vidusmēra patērētājs to varētu saprast, kā arī noformētam pietiekami lielā drukā, un tas nedrīkst tikt iekļauts tādā līguma sadaļā, kas patērētājam var radīt iespaidu, ka runa ir par nebūtisku noteikumu.

20 Turpinājumā tā norāda, ka *innogy Energie* noteikumus par līgumsodiem līgumā iekļāvusi, izmantojot tādu paņēmienu, kas tai licis šaubīties, vai ir izpildītas Direktīvas 93/13 5. pantā paredzētās pārskatāmības prasības. Tā it īpaši atsaucas uz pamatlietā aplūkotā noteikuma novietojumu līguma 1. lappuses sadaļā "Pārējie noteikumi", proti, tādā līguma daļā, kurā nav ietverts neviens noteikums, par kuru būtu notikusi atsevišķa apspriešanās, atšķirībā no noteikumiem, kuri minēti šī līguma 2. lappusē. Iesniedzējtiesai ir neskaidrības par šī noteikuma atbilstību Savienības tiesību normām patērētāju tiesību aizsardzības jomā, jo tas ir iekļauts standartlīguma lappusē, kas nav jāaizpilda, un tas lietotājam to padara mazāk redzamu.

21 Šī tiesa norāda, ka gadījumā, ja līgums tiek izbeigts tāpēc, ka lietotājs nav izpildījis finansiālās saistības, *innogy Energie* piemēro līgumsodu 400 CZK (aptuveni 16 EUR) mēnesī par visiem mēnešiem, kuros noteikta laika līgumā paredzētais mēneša maksājums nav veikts, un šai sabiedrībai nav pienākuma pierādīt faktiski ciesto tiešo ekonomisko zaudējumu apmēru. Savukārt, ja patērētājs savu saistību laikā līgumu izbeidz piegādātāja maiņas dēļ, piegādātājam ir tiesības uz zaudējumu atlīdzību, kas paredzēta ar pielīgto līgumsodu, ciesto ekonomisko zaudējumu apmērā, un šie zaudējumi piegādātājam ir jāpierāda.

22 Visbeidzot tā uzsver, ka pamatlietā neesot par elektroenerģijas piegādi maksājamās cenas parāda, bet gan, gluži pretēji, esot veikta pārmaksa par labu *innogy Energie*, lai gan QS neesot veicis vismaz divus mēneša avansa maksājumus 1200 CZK (aptuveni 48 EUR) apmērā.

23 Šādos apstākļos *Okresní soud v Teplicích* (Rajona tiesa Teplicē) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [Direktīvas 93/13] būtība un mērķis nepieļauj, ka šīs direktīvas 3. pants, lasot to kopsakarā ar [minētās direktīvas] pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu un kopsakarā ar šīs direktīvas 5. pantu par to, ka līguma noteikumi ir jāformulē skaidri un saprotami, kā arī ar šīs direktīvas 7. pantā minēto efektivitātes principu, tiek interpretēti tādējādi, ka līgumsods – kas ietverts standartlīguma sadaļas "Citi noteikumi" 1/2. lappusē (pirmajā līguma lappusē), kaut arī (pretēji parastajai praksei patērētāju līgumu jomā) šajā "pirmajā lappusē" nav ietverti nekādi līgumslēdzēju pušu identifikācijas dati, tajā nav ar roku izdarītu papildinājumu un līgumsods ir iekļauts sadaļā "Citi noteikumi", radot iespaidu, ka tas ir nebūtisks noteikums, – tiek uzskatīts par būtisku sastāvdaļu rakstveida līgumā, kas noslēgts starp [elektroenerģijas] patērētāju un piegādātāju, jo patērētājam var tikt prasīts, lai tas pienācīgi iepazītos ar šo līguma lappusi, ja otrā līguma lappusē (2/2), kas ir faktiski aizpildīta un parakstīta, ietverta pietiekama informācija par to, ka runa ir par otru līguma lappusi, tieši tāpēc, ka tā ir apzīmēta kā 2/2?

2) Vai [Direktīvas 93/13] būtība un mērķis nepieļauj, ka tās 3. pants, lasot to kopsakarā ar [šīs direktīvas] pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu un/vai [Direktīvas 2019/944] 12. panta 3. punktu, tiek interpretēts tādējādi, ka gadījumā, ja elektroenerģijas piegādātājs izbeidz uz noteiktu laiku noslēgtu līgumu par elektroenerģijas piegādi par fiksētu cenu patērētāja saistību neizpildes dēļ, nav nozīmes piegādātāja faktisko tiešo ekonomisko zaudējumu apmēram, kas tam radušies, jo priekšlaicīgi izbeigts ar patērētāju noslēgts līgums?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par otrā jautājuma pieņemamību

24 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 93/13 3. pants, lasot kopsakarā ar tās pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu "un/vai" ar Direktīvas 2019/944 12. panta 3. punktu, jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja piegādātājs priekšlaicīgi izbeidz uz noteiktu laiku noslēgtu līgumu par elektroenerģijas piegādi par fiksētu cenu, jo patērētājs nav izpildījis līgumsaistības, un piemēro līgumsodu, kas sedz tiešos ekonomiskos zaudējumus, kuri piegādātājam radušies šī līguma izbeigšanas dēļ, piegādātājam ir jāpierāda šo zaudējumu esība.

25 *Innogy Energie* izsaka šaubas par otrā prejudiciālā jautājuma pieņemamību, ciktāl tajā ir atsauce uz Direktīvas 2019/944 12. panta 3. punktu, jo pamatlietā aplūkotā līguma noslēgšanas un izbeigšanas brīdī šī tiesību norma Čehijas tiesībās vēl nebija pilnībā transponēta un līdz ar to tai šajā lietā neesot nekādas nozīmes.

26 Jāatgādina, ka jauna tiesību norma ir piemērojama, sākot no brīža, kad stājies spēkā tiesību akts, ar ko tā ir ieviesta, un – lai gan tā nav piemērojama tiesiskajām situācijām, kuras radušās un galīgi nostabilizējušās agrāka likuma spēkā esības laikā, – tā ir piemērojama to sekām nākotnē, kā arī jaunām tiesiskām situācijām. Ievērojot tiesību aktu atpakaļejoša spēka aizlieguma principu, citādi var būt tikai tad, ja jaunajai tiesību normai ir pievienoti īpaši noteikumi, kas specifiski paredz nosacījumus par tās piemērošanu laikā (spriedums, 2023. gada 13. jūlijs, *Banco Santander* (Atsauce uz oficiālu indeksu), C-265/22, EU:C:2023:578, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

27 Tādējādi, konkrētāk, runājot par direktīvām, parasti tikai tiesiskās situācijas, kas radušās pēc direktīvas transponēšanas termiņa beigām, var tikt saistītas ar šīs direktīvas piemērojamību *ratione temporis* (spriedums, 2023. gada 13. jūlijs, *Banco Santander* (Atsauce uz oficiālu indeksu), C-265/22, EU:C:2023:578, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

28 Saskaņā ar Direktīvas 2019/944 71. pantu dalībvalstīm līdz 2020. gada 31. decembrim bija jāpieņem un jāpublicē tiesību normas, kas vajadzīgas, lai tostarp izpildītu šīs direktīvas 12. pantu. No Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka Čehijas tiesiskais regulējums, ar kuru transponēta minētā direktīva, proti, Likuma Nr. 458/2000 – Enerģētikas likuma redakcija, kurā izdarīti grozījumi, stājās spēkā 2022. gada 1. janvārī. No šiem lietas materiāliem arī izriet, ka pamatlietā aplūkotais elektroenerģijas piegādes līgums tika noslēgts 2020. gada 24. janvārī un *innogy Energie* to izbeidza 2020. gada 23. septembrī, proti, desmit dienas pēc prasības samaksāt līgumsodu jeb pirms Direktīvas 2019/944 12. panta transponēšanas termiņa beigām.

29 No tā izriet, ka Direktīva 2019/944 nebija piemērojama nedz pamatlietā aplūkotā līguma noslēgšanas, nedz tā izbeigšanas dienā.

30 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Direktīvas 2019/944 12. panta 3. punkta interpretācijai nav saistības ar risinājumu pamatlietā, tāpēc otrais prejudiciālais jautājums ir nepieņemams, ciktāl tas attiecas uz šīs tiesību normas interpretāciju.

Par lietas būtību

31 Ar abiem prejudiciālajiem jautājumiem, kas jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai, pirmkārt, Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts un 5. pants, lasot tos kopsakarā ar šīs direktīvas pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu un direktīvas 7. pantu, jāinterpretē tādējādi, ka noteikums uz noteiktu laiku noslēgtā līgumā par elektroenerģijas piegādi par fiksētu cenu – kas ļauj piegādātājam, kurš to ir izbeidzis pirms termiņa beigām, jo patērētājs nav veicis maksājumu, automātiski piemērot šim patērētājam fiksētas likmes līgumsodu neatkarīgi no tā, vai piegādātājs ir faktiski cietis tiešus ekonomiskus zaudējumus, – var būt negodīgs, un, otrkārt, vai šis noteikums, ņemot vērā tā struktūru un novietojumu šajā līgumā, kā arī apstākļus, kādos tas noslēgts elektroniski, atbilst Direktīvas 93/13 5. pantā noteiktajām pārskatāmības prasībām.

32 Pirmām kārtām, jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktu līguma noteikums, par kuru nav notikusi atsevišķa apspriešanās, ir uzskatāms par negodīgu, ja – pretēji godprātības prasībai – tas par sliktu patērētājam rada ievērojamu nelīdzsvarotību no līguma izrietošajās pušu tiesībās un pienākumos.

33 Tātad, kā izriet no Direktīvas 93/13 3. panta 3. punkta, šīs direktīvas pielikums ietver indikatīvu un neizsmeļošu tādu noteikumu uzskaitījumu, kurus var atzīt par negodīgiem. Kā izriet no šī pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta, šo noteikumu vidū ir tie, kuru mērķis vai sekas ir "pieprasīt patērētājam, kurš nespēj izpildīt [neizpilda] savas saistības, maksāt neproporcionāli lielu kompensāciju".

34 Lai gan no attiecīgā pielikuma satura nevar automātiski un vienīgi no paša šī satura noteikt apstrīdētā noteikuma negodīgo raksturu, tas tomēr ir būtisks faktors, uz kuru kompetentā tiesa var pamatoties, veicot šī noteikuma negodīgā rakstura novērtējumu (spriedums, 2012. gada 26. aprīlis, *Invitel*, C-472/10, EU:C:2012:242, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

35 No tā izriet, ka valsts tiesai ir jāizvērtē līguma noteikuma negodīgums Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē. Šajā vērtējumā šai tiesai, ņemot vērā visus lietas apstākļus, vispirms jāizvērtē, vai ir ievērota godprātības prasība, un pēc tam – vai par sliktu patērētājam, iespējams, nepastāv ievērojams līdzsvara trūkums pēdējās minētās tiesību normas izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 3. oktobris, *Kiss* un *CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 49. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

36 Tādējādi iesniedzējtiesai būs jāpārbauda, vai pamatlietā aplūkotajā noteikumā, pirmkārt, ir ievērota godprātības prasība un, otrkārt, vai nepastāv ievērojams līdzsvara trūkums par sliktu patērētājam, un precīzāk – vai šajā noteikumā paredzētā fiksētas likmes kompensācija ir nesamērīgi liela Direktīvas 93/13 pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta izpratnē.

37 Attiecībā uz to, kādos apstākļos "pretēji prasībai pēc godprātības" rodas šāds līdzsvara trūkums, jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 sešpadsmito apsvērumu valsts tiesai šajā ziņā jāpārbauda, vai komersants, godīgi un līdzvērtīgi izturoties pret patērētāju, varēja pamatoti gaidīt, ka patērētājs piekritīs attiecīgajam noteikumam arī tad, ja par to būtu notikusi atsevišķa apspriešanās (spriedums, 2017. gada 26. janvāris, *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, 60. punkts un tajā minētā judikatūra).

38 Veicot šo pārbaudi, no Tiesas judikatūras izriet, ka it īpaši ir jāņem vērā valsts tiesībās piemērojamās tiesību normas, ja šajā ziņā nav pušu vienošanās, un tādējādi valsts tiesai salīdzinošā analīzē var nākties izvērtēt, vai un – attiecīgā gadījumā – kādā mērā līgums

patērētājam rada nelabvēlīgāku tiesisko stāvokli salīdzinājumā ar to, kas paredzēts spēkā esošajās valsts tiesībās (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 26. janvāris, *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, 59. punkts un tajā minētā judikatūra).

39 Iesniedzējtiesai būs arī jāpārbauda, vai pamatlietā aplūkotā līgumsoda apmērs ir piemērots, lai nodrošinātu izvirzīto mērķu sasniegšanu, un vai tas nepārsniedz to, kas ir nepieciešams šo mērķu sasniegšanai (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 14. marts, *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 74. punkts).

40 Jāatgādina – Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktā precizēts, ka līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā to preču vai pakalpojumu dabu, kuri ir līguma priekšmets, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kuri bijuši saistīti ar tā noslēgšanu, kā arī visiem pārējiem šī līguma vai cita līguma, no kā tas ir atkarīgs, noteikumiem.

41 Tiesa ir nospriedusi, ka līguma noteikumi, ar kuriem, šķiet, ir noteiktas automātiskas un nesamērīgas sankcijas salīdzinājumā ar iespējamās patērētāja pieļautās saistību neizpildes raksturu, būtu jāatzīst par negodīgiem, pamatojoties uz Direktīvas 93/13 3. panta 3. punktu, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 24. oktobris, *Topaz*, C-211/17, EU:C:2019:906, 59. punkts).

42 No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka līgumsods 400 CZK (aptuveni 16 EUR) QS tika piemērots par to, ka netika veikti divi mēneša maksājumi 1200 CZK (aptuveni 48 EUR) apmērā par katru mēnesi pēc elektroenerģijas piegādes izbeigšanas un par visu atlikušo līguma darbības laiku, kas sākotnēji tika noteikts uz 30 mēnešiem. Tātad šo līgumsodu var uzskatīt par automātisku un "nesamērīgi lielu" sodu Direktīvas 93/13 pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta un šī sprieduma 41. punktā minētās Tiesas judikatūras izpratnē, un tas ir jānosaka iesniedzējtiesai.

43 Šai tiesai, veicot šo pārbaudi, būs jāpārbauda arī tas, vai minētā līgumsoda apmērs ir piemērots, lai nodrošinātu izvirzīto mērķu sasniegšanu, un vai tas nepārsniedz to, kas ir nepieciešams to sasniegšanai šī sprieduma 39. punktā minētās judikatūras izpratnē. It īpaši, pirmkārt, jānorāda, ka pamatlietā aplūkotais līgumsods izriet no noteikuma, kas iekļauts uz noteiktu laiku noslēgtā līgumā par elektroenerģijas piegādi mājsaimniecības vajadzībām, kurā paredzētā elektroenerģijas cena ir garantēta visā līguma darbības laikā un ir zemāka par cenu, kas tiek piemērota uz nenoteiktu laiku noslēgtos elektroenerģijas piegādes līgumos. Tādējādi šķiet, ka šī noteikuma mērķis ir novērst iespējamo kaitējumu piegādātājam, ko izraisījis tas, ka nav izmantota elektroenerģija, kura saskaņā ar pielīgto paredzēta lietotājam un kuru piegādātājs mainīgajos vairumtirdzniecības tirgos ir iepriekš nopircis lietotājam saskaņā ar līgumiem, kas uz noteiktu laiku noslēgti attiecībā uz visu pielīgto līguma darbības laiku. Otrkārt, iesniedzējtiesai būtu jāņem vērā, ka piegādātāja sagatavotajā galīgajā norēķinā ir norādīta pārmaksa, lai gan QS nav norēķinājies par diviem mēneša maksājumiem.

44 Otrām kārtām, attiecībā uz Direktīvas 93/13 5. pantā paredzēto pārskatāmības prasību, kurā paredzēts, ka rakstveida līguma noteikumiem "vienmēr" jābūt vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, jāatgādina, ka šī prasība ir viens no elementiem, kas jāņem vērā, novērtējot šī noteikuma negodīgumu. Savukārt no šīs direktīvas 4. panta 2. punkta izriet – tas vien, ka noteikums nav formulēts vienkāršā un skaidri saprotamā valodā, nevar to padarīt par negodīgu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 13. jūlijs, *Banco Santander* (Atsauce uz oficiālu indeksu), C-265/22, EU:C:2023:578, 66. punkts).

45 Minētā prasība nevar aprobežoties tikai ar šo noteikumu saprotamību no formālā un gramatiskā viedokļa. Proti, tā kā ar šo direktīvu ieviestās aizsardzības sistēmas pamatā ir ideja, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju ir nelabvēlīgākā situācijā, it īpaši attiecībā uz informētības līmeni, prasība, lai līguma noteikumi būtu formulēti vienkāršā un skaidri saprotamā valodā, un līdz ar to minētajā direktīvā noteiktā prasība par pārredzamību jāsaprot plaši (spriedums, 2023. gada 16. marts, *Caixabank* (Komisijas maksa par aizdevuma piešķiršanu), C-565/21, EU:C:2023:212, 30. punkts).

46 Līdz ar to prasība, ka līguma noteikumam ir jābūt vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, jāsaprot tā, ka ar to ir arī noteikts pienākums, lai līgumā būtu pārskatāmi izklāstīts, kā konkrēti darbojas mehānisms, uz kuru ir atsauce attiecīgajā noteikumā, kā arī attiecīgā gadījumā – kāda ir saistība starp šo mehānismu un mehānismu, kas paredzēts citos līguma noteikumos, lai radītu patērētājam iespēju, pamatojoties uz konkrētiem un saprotamiem kritērijiem, paredzēt ekonomiskās sekas, kādas viņam izriet no šī noteikuma (spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 45. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

47 Šis jautājums iesniedzējtiesai jāizvērtē, ņemot vērā visus atbilstošos faktiskos apstākļus, tostarp reklāmu un informāciju, ko piegādātājs sniedzis, apspriežot attiecīgo līgumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 46. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

48 Proti, pirms līguma noslēgšanas informācija par līguma nosacījumiem un līguma noslēgšanas sekām patērētājam ir īpaši svarīga, jo, tieši pamatojoties uz šo informāciju, patērētājs izlems, vai vēlas līgumiski uzņemties pārdevēja vai piegādātāja iepriekš formulētos nosacījumus (spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 48. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

49 Lai novērtētu, vai līguma noteikums ir skaidrs un saprotams, jāņem vērā uzmanības līmenis, kādu attiecībā uz šādu līguma noteikumu var gaidīt no samērā informēta, uzmanīga un apdomīga vidusmēra patērētāja (spriedums, 2023. gada 16. marts, *Caixabank* (Komisijas maksa par aizdevuma piešķiršanu), C-565/21, EU:C:2023:212, 44. punkts).

50 Vēl ir jānorāda, ka tāda līguma noteikuma kā pamatlietā aplūkotais novietojums un struktūra ļauj konstatēt, vai runa ir par būtisku līguma elementu, jo šādi elementi ļauj patērētājam novērtēt ekonomiskās sekas, kas viņam izriet no šī noteikuma (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 16. marts, *Caixabank* (Komisijas maksa par aizdevuma piešķiršanu), C-565/21, EU:C:2023:212, 46. punkts).

51 Ņemot vērā šī sprieduma 44.–50. punktā minētos apsvērumus, iesniedzējtiesai būs jāizvērtē, vai noteikums, kurā paredzēts līgumsods, atbilst Direktīvas 93/13 5. pantā noteiktajām pārskatāmības prasībām.

52 Šajā gadījumā, runājot, pirmkārt, par apstākļiem, kādos tika noslēgts elektroenerģijas piegādes līgums, no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka šis līgums ir iepriekš noformulēts standartlīgums elektroniskā formātā, jo QS bija iespēja pieprasīt tā izdruku jebkurā sarunu posmā. Jānorāda, kā izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, ka minēto līgumu ir aizpildījis nevis patērētājs, bet līgumslēdzējas sabiedrības darbinieki, kuri ir pārvaldījuši tā noformēšanu visā sarunu posmā. No tā arī izriet, ka QS, šķiet, ar attiecīgo līgumu ir iepazinies tikai datora ekrānā pirms parakstīšanas, izmantojot digitālu planšetdatoru. Šādos apstākļos,

neskarot vērtējumu, kas jāveic iesniedzējtiesai, jānorāda – šķiet, nevar būt pilnīgas pārliecības, ka patērētājam būtu bijusi iespēja pietiekami iepazīties ar pamatlietā aplūkotā noteikuma saturu un iedarbību šī sprieduma 48. punktā minētās judikatūras izpratnē.

53 Otrkārt, jānorāda, ka Tiesas rīcībā esošajos lietas materiālos nav ietverti precizējumi attiecībā uz informāciju, ko *innogy Energie* pirms līguma noslēgšanas ir sniegusi par līguma nosacījumiem un šī līguma noslēgšanas sekām.

54 Treškārt, attiecībā uz pamatlietā aplūkotā noteikuma īpašo novietojumu un struktūru, par kuru nav notikusi nekāda atsevišķa apspriešanās, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka tas ir ietverts divu lappušu standartlīguma 1. lappusē. Tā kā līgums tika noslēgts elektroniski, izmantojot datoru, un tā kā pārlūkošanu šī līguma tekstā nodrošināja sabiedrības *innogy Energie* darbinieki, šķiet, ka QS bija tikai ierobežota iespēja piekļūt visam dokumentam. Tādējādi iespējams, ka šis noteikums – lai arī ietverts 1. lappusē – varēja palikt nepamanīts vai nepiesaistīt QS uzmanību tādā pašā mērā kā informācija, uz kuras ir viņa paraksts. Proti, šī līguma 2. lappusē, kas ir vienīgā, kuru šie darbinieki ir papildinājuši un kuru QS ir parakstījis, ir minēti vienīgi visi individuālie noteikumi. Jānorāda arī, ka pamatlietā aplūkotais noteikums tika iekļauts līguma sadaļā "Citi noteikumi" un tas varētu likt domāt, ka runa ir par mazāk nozīmīgu noteikumu.

55 Šādos apstākļos iesniedzējtiesai jāpārbauda, vai pamatlietā aplūkotais līgums ir pietiekami salasāms, skaidrs un loģiski izklāstīts, lai samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs vidusmēra patērētājs varētu iepazīties ar līguma noteikumiem, un it īpaši – vai noteikuma, kurā paredzēts līgumsods, iekļaušana konkrētā līguma sadaļā ļauj patērētājam uzskatīt, ka runa ir par nebūtisku noteikumu.

56 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem jāatbild, ka Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts un 5. pants, lasot tos kopsakarā ar šīs direktīvas pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu un direktīvas 7. pantu, jāinterpretē tādējādi, ka noteikums uz noteiktu laiku noslēgtā līgumā par elektroenerģijas piegādi par fiksētu cenu – kas piegādātājam, kurš to ir izbeidzis pirms termiņa beigām, jo patērētājs nav veicis maksājumu, ļauj automātiski piemērot šim patērētājam fiksētas likmes līgumsodu neatkarīgi no tā, vai piegādātājs ir faktiski cietis tiešus ekonomiskus zaudējumus, – var būt negodīgs. Šis noteikums atbilst Direktīvas 93/13 5. pantā noteiktajām pārskatāmības prasībām, ja minētā noteikuma struktūra un novietojums līgumā, kā arī apstākļi, kas saistīti ar tā elektronisku noslēgšanu, tostarp informācija, ko pārdevējs vai piegādātājs ir sniedzis patērētājam, ir tādi, kas samērā informētam, uzmanīgam un apdomīgam vidusmēra patērētājam ļauj iepazīties ar tāda noteikuma saturu un iedarbību, ar kuru viņam ir uzlikts pienākums maksāt fiksētas likmes līgumsodu, un novērtēt ekonomiskās sekas, kas viņam no tā izriet.

Par tiesāšanās izdevumiem

57 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (devītā palāta) nospriež:

Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3. panta 1. punkts un 5. pants, lasot tos kopsakarā ar šīs direktīvas pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu un direktīvas 7. pantu,

jāinterpretē tādējādi, ka

noteikums uz noteiktu laiku noslēgtā līgumā par elektroenerģijas piegādi par fiksētu cenu – kas piegādātājam, kurš to ir izbeidzis pirms termiņa beigām, jo patērētājs nav veicis maksājumu, ļauj automātiski piemērot šim patērētājam fiksētas likmes līgumsodu neatkarīgi no tā, vai piegādātājs ir faktiski cietis tiešus ekonomiskus zaudējumus, – var būt negodīgs. Šis noteikums atbilst Direktīvas 93/13 5. pantā noteiktajām pārskatāmības prasībām, ja minētā noteikuma struktūra un novietojums līgumā, kā arī apstākļi, kas saistīti ar tā elektronisku noslēgšanu, tostarp informācija, ko pārdevējs vai piegādātājs ir sniedzis patērētājam, ir tādi, kas samērā informētam, uzmanīgam un apdomīgam vidusmēra patērētājam ļauj iepazīties ar tāda noteikuma saturu un iedarbību, ar kuru viņam ir uzlikts pienākums maksāt fiksētas likmes līgumsodu, un novērtēt ekonomiskās sekas, kas viņam no tā izriet.

[Paraksti]